

УДК 711.455

Скрипин Т.В.,

tetyana.skrypyn@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4394-8294,

Скрипин Д-Т. В., dariy.skrypyn@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5611-3758,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ ПЕРЕОСВОЄННЯ ПОСТПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Здійснено архітектурно-просторовий аналіз колишніх промислових територій нафтогазовидобувних комплексів гірських районів Івано-Франківської області, обґрунтовано вимоги їх функціонально-просторового переосвоєння з пристосуванням під туристично-рекреаційну функцію, збереження об'єктів індустриальної спадщини і розвитку промислового туризму в регіоні.

Ключові слова: постпромислові території, індустриальна спадщина, промисловий туризм, нафтогазові комплекси, історичні промислові поселення.

Вступ. *Актуальність.* Гірські райони Івано-Франківської області привабливі для туристів не тільки неповторними краєвидами, своєрідними флорою та фауною, лікувальними властивостями характерного для цих районів мікроклімату та його природних компонентів, в поєднанні із збереженими унікальними традиціями цього краю, його автентикою, мовою, культурними, історичними, архітектурними надбаннями, а й артефактами господарства, виробництва, видобутку, включаючи історичні споруди й технології видобувної, транспортної, будівельної, торгівельної та інших галузей – як загалом спадщини індустриальної епохи, своєрідної пам'ятки науково-технічному прогресу, що в певний період всесвітньої історії кардинально змінили характер і ритм життя світового співтовариства.

Занепад економіки та переорієнтація пріоритетів промислового розвитку призвели до виникнення недієвих промислових об'єктів не тільки у міській чи приміській зонах, а й на міжсільбищних територіях. Зокрема, в Івано-Франківській області у Богородчанському, Долинському, Калуському, Косівському, Надвірнянському, Рожнятівському та інших районах, внаслідок згортання видобутку і переробки, утворилося чимало післяпромислових територій нафтогазовидобувних комплексів, які втратили свою функцію. Така ситуація загострила не тільки економічні, демографічні, соціальні проблеми, а й позначилась на архітектурно-ландшафтних складових цих зон.

Функціонально-просторове переосвоєння таких територій з пристосуванням під туристично-рекреаційну функцію, на думку авторів, спричинить можливість їх подальшого використання, що, своєю чергу, сприятиме вирішенню ряду проблем містобудівного, соціально-економічного, естетичного, екологічного та ін. характерів і створить перспективи для промислових сіл і містечок, які успішно розвивались навколо НГК, а в теперішній час набули ознак депресивності.

Об'єктом дослідження виступає архітектурно-розпланувальна організація території нафтогазових комплексів Івано-Франківської області довоєнного і міжвоєнного періодів. До аналізу вибрано історичні промислові поселення передгірських і гірських зон Богородчанського та Надвірнянського районів. До вибору даних територій спричинилось бажання авторів дослідити, як території колишніх процвітаючих копалень Польщі та Австро-Угорщини, до яких в різні історичні періоди належали Східні Карпати, функціонують сьогодні та виявити можливості розвитку нових функцій, зокрема туристично-рекреаційної (промислового туризму), окреслити відношення до історичних промислових об'єктів, шляхи їх переосвоєння та використання, і яким чином регенерація післяпромислових зон впливатиме на архітектурно-ландшафтне середовище даних територій і розвиток територіальних громад у нових умовах.

Предметом дослідження є принципи та методи функціонально-просторового переосвоєння постпромислових територій нафтогазовидобувної галузі.

Мета статті – на основі аналізу архітектурно-просторових структур нафтогазових комплексів (НГК) довоєнного періоду в контексті часових змін, стану територій та їх історичних характеристик у межах виділених районів, обґрунтувати принципи та вимоги ревіталізації колишніх НГК шляхом розвитку рекреаційної функції, зокрема промислового туризму.

Виклад матеріалу. 1. Історичні передумови. Розвиток промислового туризму на Прикарпатті доречно розпочати, опираючись на дані історії нафтогазової промисловості цього регіону.

Перші письмові згадки про поклади нафти в Карпатах зустрічаються в роботах Яна Длугоша (1415-1480) – польського історика, дипломата, автора “Хроніки славного королівства Польщі” у 12-ти книгах. На той час “скельну олію”, як тоді називали нафту, добували примітивним способом: за допомогою в'язанок довгої трави чи з інших добре всотуючих матеріалів, нафту збирали з поверхні водоймищ і витискали до відер. На той час використовували нафту як природні мастила та для лікувальних потреб, про що згадується у книзі доктора Фалінера (1534 р.). Завдяки допитливому львівському медику і мандрівнику Еразму Сиксту маємо перші описи про видобуток нафти саме на Прикарпатті,

датовані 1617 р. У XV–XVI ст. прояви нафти було зафіксовано поблизу прикарпатських сіл Перегінське, Старуня, Пороги, Небилів, Підливче, Молодьків, Битків, Пасічна, Прислуп, Луква, Люча, Космач, Берізка, Стебник та ін.

Друга половина XVIII ст., а саме 1771 рік, коли у с. Слобода-Рунгурська (Коломийщина), з колодязя, який копали для видобування солі, на глибині 24 м отримали нафту, вважається початком промислового видобування нафти у Івано-Франківській області. Згодом такі колодязі, т. зв. нафтові копанки, споруджували й в інших районах Прикарпаття (с. Ріпне (1786), с. Нагуєвичі (1792)) [9].

До середини XIX ст. через вузьку сферу господарського використання нафти, технології її видобування не розвивались і залишались на примітивному рівні. Новим етапом еволюції нафтовидобувних промислів став винахід Яна Зега та Ігнація Лукасевича, які в 1853 р. отримали гас у лабораторії аптеки “Під золотою зіркою”, проводячи експеримент із фракційної перегонки нафти та ідея його використання у газових лампах.

Новітні технології швидко витіснили примітивні методи видобування нафти. У другій половині XIX ст. на нафтових територіях гірських та передгірських районів сучасної Івано-Франківської області розпочалися спроби буріння свердловин, перші з яких встановили у Слободі-Рунгурській (1872 р.), у с. Ріпне (1887 р.) та в с. Битків (1899 р.).

Дослідження показали, що нафтовидобувні промисли на території Прикарпаття у вказаний період активно розвивались у Долині, Перегінську, Росільні, Солотвині, Биткові, Пасічній, Делятині, Микуличині, Білих і Чорних Ославах, Бані-Березові, Космачі, Слободі Рунгурській та ін.

Зростання видобутку нафти викликало потребу її промислової переробки. Наприкінці минулого століття виникають нафтопереробні заводи у Болахові (1873 р.), Печеніжині (1882 р.) – один із найбільших заводів Австро-Угорщини, Надвірній (1907 р.).

Видобування нафти та газу в міжвоєнний період було провідною галуззю економіки Східної Галичини. Великий вплив на розвиток НГК мали іноземні інвестиції. У Галицькому нафтовому басейні, крім німецьких, австро-угорських, польських, діяло 4 бельгійські, 4 голландські, 3 французькі та інші іноземні компанії. На початку XX ст. це була найбільш технологічно забезпечена галузь промисловості. Окрім добре оснащених механічних майстерень, кузень, рейкових витягів, які споруджували для підвезення обладнання і робітників до свердловин, будувались автономні електростанції, як газова електростанція у Биткові (1923 р.), на кожному нафтовому промислі

створювалась розвинена інфраструктура із житловими будинками для працівників, амбулаторіями, клубами тощо.

Після значних збитків, яких зазнала нафтогазова промисловість краю у період другої світової війни, у липні-серпні 1944 р. розпочалась реконструкція діючих нафтогазових підприємств. Другий розквіт вищезгаданої галузі краю припав на 50-70-ті роки ХХ ст.

У контексті просторового розвитку регіону НГК відіграють важливу роль, виступаючи головними утворювальними чинниками у формуванні системи поселень. В одних випадках, нафтогазові підприємства виступають основним ядром, навколо якого формується інфраструктура, в інших – споруджуються у системі вже існуючих населених пунктів і входять до складу єдиної розпланувально-композиційної схеми.

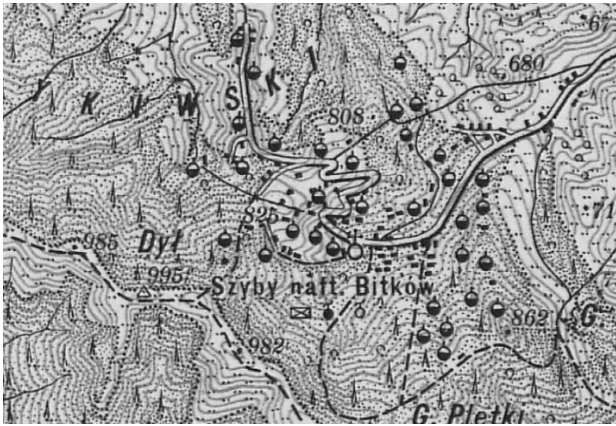
2. Архітектурно-ландшафтний образ промислового села: минуле і сучасне.

Історичний і архітектурно-просторовий аналіз виявив промислове поселення Битків-Копальня, з розвиненою і найбільш збереженою соціальною інфраструктурою, яке виникло на території одного з найважливіших родовищ в Надвірнянському нафтогазопромисловому районі.

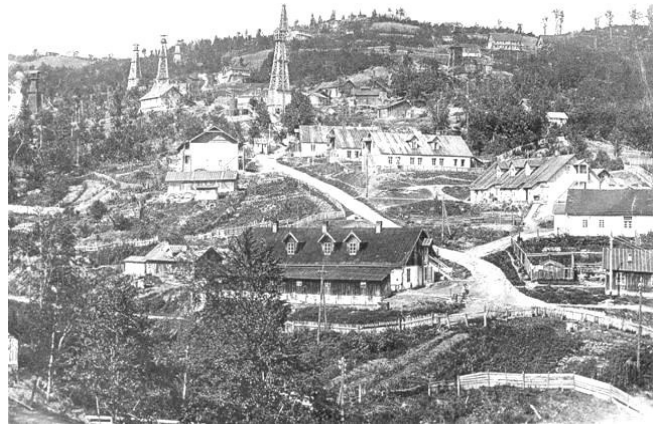
Інтенсивний розвиток Битківської копальні розпочався у 80-х рр. ХІХ ст.: від 8 діючих свердловин в 1881 р. у 1925 р. їх налічувалось 66.

Видобутком “чорного золота” займалися, здебільшого, іноземні компанії. Після 1919 р. було створено ряд акціонерних товариств з видобутку й переробки нафти – “Малопольське нафтове товариство”, “Польська спілка з реалізації нафти”, “Франко-Полонія”, “Товариство гірниче “Діброва” та ін. Їх господарями були американські, англійські, французькі, німецькі та польські підприємці. Відповідно, підземні скарби не приносили добробуту місцевому населенню, яке залучали хіба до найважчих низькокваліфікованих робіт, як прокладання доріг, підготовка майданчиків під нафтові вежі (шиби), перевезення возами обладнання й діжок з нафтою. Навіть створення інфраструктури промислового поселення залишило поза увагою корінних мешканців, адже воно розташовувалось на відстані трьох кілометрів від села й відоме сьогодні, як Копальня (рис. 1). За архівними даними до другої світової війни там проживало до трьох тисяч населення, в основному, поляків. Були там школа, костел, “дім робітничий з кінозалою” (клуб), три бібліотеки, амбулаторія, мережа магазинів і кафе, “касино” (тип готелю з їдальнею), лікарська амбулаторія, перукарня, шевська та кравецькі майстерні. Для відпочинку й розваг слугували облаштований тенісний корт, який взимку заливали під каток, два зали для гри в кеглі. При клубі працювали духовий та

струнний оркестри. Місцевих українців з громадою Копальні пов'язувало хіба те, що вони постачали молочні та м'ясні продукти з власних господарств.

а

б

Рис. 1. Битківські копальні:
а – нафтові промисли в Биткові на карті польського періоду,
б – загальний вигляд; арх. св. поч. XX ст.

Велике значення для розвитку нафтопромислу у Биткові мало будівництво у 1923 р. газової електростанції потужністю 560 кіловат (рис. 2, а), яка постачала електроенергію на промислові об'єкти та житла робітників. З підведенням у 60-х роках минулого століття високовольтної лінії потреба в малопотужній електростанції відпала. Обладнання порізали на брухт, а приміщення переобладнали під класи середньої школи.

Оскільки більшість шибів (рис. 2, в) зводилися у важкодоступних місцях гірської місцевості, доступ до яких утруднений, було споруджено рейкові “витяги” (фунікулери, рис. 2, б), по яких підіймали необхідне обладнання та робітників. Один із них функціонував до кінця 50-х рр. XX ст. Окрім “витягів” на окремих ділянках, де розташовувалась значна кількість свердловин і майстерень, було прокладено горизонтальні рейкові дороги, загальною протяжністю майже п'ять кілометрів. На сьогоднішній день, жоден витяг не зберігся.

Копальня мала досить розгалужену систему нафто- і газопроводів, водогін, який постачав питною водою житла працівників.

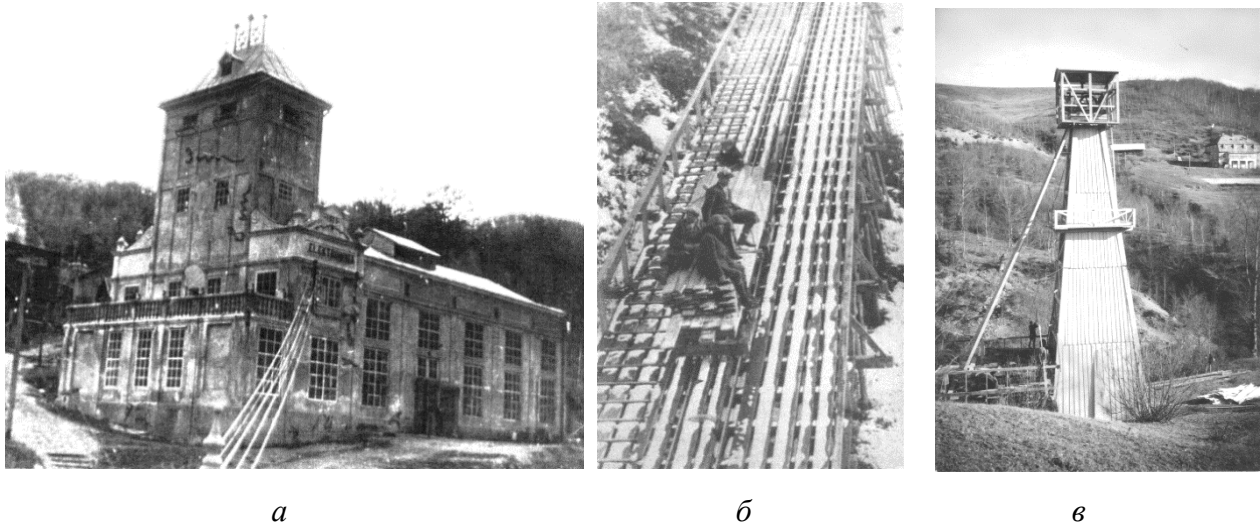

Рис. 2. Промислові об'єкти поселення “Битків-Копальня”:

а – електростанція, б – “рейкові витяги”, в – нафтові шиби; арх. св. поч. ХХ ст.

Із розвитком нафтопромислу у Битків приїхала на роботу велика кількість фахівців із Польщі. Для польської громади в 1923-1924 рр. на площі, подарованій бароном Яном Лібігом, за кошти “Ізби нафтових працедавців”, побудували костел за проектом невідомого архітектора, який функціонує на даний час, однак потребує реконструкції.

Внаслідок значних економічних, політичних і адміністративних перетворень, колись процвітаючі промислові селища нафтогазовидобувних промислів занепали. Згорання видобутку призвело до їх занепаду – знищення матеріально-технічної бази НГК, появи безробіття в цих р-нах, погіршення умов проживання місцевих мешканців, еміграції населення в пошуках роботи і т. ін.

Містобудівна інвентаризація поселення Битків-Копальня виявила збережену інфраструктуру, пам'ятки нафтогазовидобувної галузі, історичні будівлі, які знаходяться у задовільному стані (рис. 3). Зокрема, при в'їзді розташовано пам'ятний знак із моделлю нафтової вежі, великі резервуари, які після реконструкції можуть бути пристосовані для атракцій. У центральній частині збереглися цінні об'єкти, що на даний час експлуатуються за

призначенням, наприклад, амбулаторія, будівля клубу, костел, або пристосовані під іншу функцію, як електростанція, де влаштовано початкову школу, гуртожитки для робітників, які переобладнали під квартири тощо. Загалом в поселенні Битків-Копальня виявлено понад 30 цінних об'єктів індустриальної спадщини. Особливу увагу привертає інженерний благоустрій території.

Варто зауважити, що екологічна проблема в минулому, внаслідок згорання видобутку і переробки, на сьогодні стала перевагою – великі території цінних природно-антропогенних ландшафтів відновили свої функції за декілька десятиліть.

Рис. 3. Історично-цінна забудова робітничого селища Битків-Копальня, сучасний стан

3. Можливості й вимоги використання, збереження та реорганізації індустриальної спадщини. За визначенням, *індустриальна спадщина держави* – це частина її національної культурно-природної спадщини, що включає об'єкти та явища виробничо-технологічного походження і значення. *Культурно-історичну й культурно-природну складову індустриальної спадщини* складають унікальні виробництва, механізми чи устаткування, цінні в архітектурно-історичному відношенні промислові та технологічні споруди, транспортна інфраструктура, історія розвитку промисловості, ремісничі, виробничі й наукові школи, геологічні компоненти, утворені внаслідок видобувних чи виробничих

процесів, природно-антропогенні ландшафти тощо. До індустріальної спадщини, окрім об'єктів і явищ господарства, входять також певні елементи соціально-культурної та духовної сфер, що тісно пов'язані з даними об'єктами, наприклад, робітничі селища з їх інфраструктурою (культовими та культурно-побутовими спорудами) [11].

З другої половини ХХ століття й до наших днів усе більшої популярності набуває рух за збереження індустріальної спадщини різних епох. Під охороною ЮНЕСКО знаходиться більше 800 об'єктів світової індустріальної спадщини, які розташовуються у країнах Європи, Азії, Північної та Південної Америки, Австралії, на Африканському континенті.

Інтерес об'єктів, що стали нагадуванням індустріальної революції в різних країнах світу, зростає упродовж останніх 50-ти років. Вигляд застарілих виробничих будівель і механізмів, які поруч із новітніми виглядають як музейні експонати, нашо́вхнув на думку зберегти ці споруди, відреставрувати та демонструвати туристам. Одними з перших такі музеї з'явилися у Британії, до прикладу: м. Айенбридж, де створено індустріальний парк площею шість кв. миль з унікальними об'єктами промислової революції; вугільні та сланцеві шахти у м. Корнуолл (Пд. Уелс), які приймають сьогодні безліч туристів; ткацькі фабрики на півночі Англії, що демонструють людству унікальні виробничо-технологічні процеси і т. п.

Музеї під відкритим небом (скансени), створені на основі індустріальної археології та промислової спадщини, утворюють цілісні комплекси, завдяки яким т. зв. “депресивні” міста перетворюються у процвітаючі туристичні центри. Серед успішних проєктів варто згадати музей у м. Біміш (північ Англії), музей “Блек кантрі” на околицях м. Дадлі (центральна Англія), музей гірничовидобувної промисловості “Великий кар’єр” у Бленейвоні (Південний Уельс), музей “Сланцеві печери” у Північному Уельсі, парк “Урбаністична спадщина” у м. Лоуелл (штат Масачусетс) тощо. Усі ці та інші об'єкти, окрім історичної цінності яку представляють, дають чималий внесок у економіку регіону.

Промисловий туризм у світі набирає все більшої популярності, адже він пропонує не тільки інформативний продукт, але й цікаву атракцію, скажімо, – подорож вузькоколійкою на дрезині, чи спускання з ліхтарями в глибинні шахти, промивка золотоносного піску, або подорож лабіринтами колишніх алмазних копалень покинутого міста і т. ін.

У східній Європі процес ревалоризації історичних недіючих промислових об'єктів відбувався дещо пізніше – к. ХХ – поч. ХХІ ст. Сьогодні маємо яскраві приклади пристосування таких споруд під рекреаційну функцію. Наприклад, соляні шахти в м. Велічка, Польща – одні з найстаріших у Європі, початок

розробки яких датують XIII ст. – включені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в 1978 р. і використовуються як атрактивний туристичний маршрут.

Одним із способів збереження індустріальної спадщини є їх музеїфікація. У проекті “Методичних рекомендацій щодо музеїфікації нерухомих пам’яток науки і техніки” вказано: “... Для подальшого збереження для наступних поколінь цінних постіндустріальних територій або визначних місць (в більшості своїй – індустріальних об’єктів XIX – XX ст.), які визнано нерухомими пам’ятками науки і техніки (або які включають нерухомі пам’ятки науки і техніки), широко використовується їх музеїфікація...”

Постіндустріальні об’єкти, території або визначні місця – це такі, що на наш час втратили свої первинні функції, але займають певне місце в культурному ландшафті окремих територій: регіонів, населених місць, районів тощо. *Якщо дані території (об’єкти) мають історико-культурну цінність, то їх слід розглядати як потенційні для подальшої ревалоризації.*

Ревалоризація – комплекс певних дій, пов’язаних з перетвореннями, що покликані повернути об’єкту спадщини його втрачену цінність (як архітектурно-художню, так і експлуатаційну) [12].

Найбільш розповсюдженим прийомом щодо ревалоризації об’єктів спадщини, в т. ч. й пам’яток науки і техніки, слід вважати їх музеїфікацію, один із напрямків якої передбачає перетворення об’єкту спадщини в музейний експонат з пристосуванням під іншу функцію у системі загальної експозиції певного визначного місця або історико-культурного ландшафту.

Викладене вище підтверджує актуальність подальшого розвитку індустріального туризму як специфічної складової рекреаційно-туристичного поля. Зростаюча зацікавленість у вивченні та відвідуванні діючих, законсервованих, музеїфікованих або перепрофільованих промислових підприємств, інженерно-технічних об’єктів, які становлять історичну або архітектурну цінність, свідчить про формування нового напрямку рекреаційної архітектури, яка передбачає ревалоризацію об’єктів індустріальної спадщини.

Пропонується розробити туристичний маршрут історичних видобувних промислів гірських районів Івано-Франківської області з центром у с. Битків.

На базі поселення Битків-Копальня створити рекреаційне селище, яке має включати артефакти й новостворені макети нафтогазового обладнання та систему постійно діючих рекреаційних об’єктів, організованих як музей індустріальної культури просто неба (скансен). Тут має бути відтворено колорит промислового селища кінця XIX – початку XX ст.

Проект передбачає реконструкцію історико-архітектурних та індустріальних пам’яток із збереженням функції або пристосуванням під рекреаційну. Зокрема, відновлення газової електростанції і використання

електроенергії для потреб рекреаційного селища. Будівля амбулаторії після модернізації обслуговуватиме як місцевих мешканців так і рекреантів. Відновлені рейкові витяги і фунікулери, резервуари, відреставровані і пристосовані під зал з 3-D зображенням історії нафтогазовидобутку можуть слугувати креативною атракцією для туристів. У відбудованих спорудах нафтових веж (шибів) та навколо них пропонується влаштувати локальні інтерактивні експериментально-експозиційні зони, обов'язковою умовою яких повинна стати демонстрація синтезу минулого і сучасного.

Реконструйовані або відновлені будівлі гуртожитків для робітників та інженерних працівників, історичні житлові будинки того періоду, пристосовані під готелі, пансіони, апартаменти та новозбудовані відпочинкові котеджі в стилі хай-тек складатимуть основний житловий фонд. Максимальне відтворення колориту і середовища промислового села кінця XIX – початку XX ст. досягатиметься через характер благоустрою, одяг, способи життя та господарювання місцевого населення.

Створення рекреаційного селища “Битків-Копальня” дасть можливість в умовах відпочинку поглибити знання з історії, архітектури, культури, традицій народу, а також організувати сучасну індустріальну рекреацію.

Висновки. Питання ревалоризації постіндустріальних територій, створення маршрутів промислового туризму, відповідно розвиток його інфраструктури вимагають науково-обґрунтованих дій. Правильний вибір нової функції – первинна задача підготовки для переосвоєння таких територій та подальшого використання історико-культурних пам'яток. Застосувавши сучасні методи досліджень, провести комплексний аналіз прилеглих територій з подальшим визначенням екологічної безпеки, естетизації ландшафту, можливістю розвитку інфраструктури рекреаційних зон. При потребі визначити програму рекультивації техногенних ландшафтів. Надалі необхідно виявити потенційні промислові об'єкти, які з т. з. цінної історичної промислової архітектури можуть стати привабливими для туристів. Здійснити обстеження цих об'єктів з метою визначення їх стану, що дасть можливість намітити ряд першочергових заходів відносно їх збереження чи реконструкції з подальшим пристосуванням під туристичну функцію. Кінцевим результатом повинен стати розроблений генеральний план регенерації депресивних промислових районів регіону з урахуванням створення туристично-рекреаційної сфери, а також визначення концепції розвитку архітектурно-просторової композиції новостворених об'єктів інфраструктури з чітким обмеженням поверховості, стильових особливостей, колористичного вирішення тощо. При цьому первинним принципом повинна бути візуальна цілісність архітектурно-

ландшафтного середовища із збереженням історичного архітектурно-художнього образу.

Остаточною метою ревіталізації є підвищення архітектурно-художньої цінності історичного середовища промислового поселення загалом. Завдяки чому зберігаються цінні, в архітектурно-історичному відношенні, пам'ятки постіндустріальної спадщини, що, в свою чергу, підвищує культурну цінність регіону і сприяє формуванню туристично-рекреаційної зони. Потенціал культурної, історичної та матеріальної цінності ревалоризованих об'єктів слугуватиме також зростанню економічного ефекту від їх експлуатації в майбутньому в умовах створення сучасної інфраструктури для розвитку туризму.

Показано шлях, який дозволить зберегти цінну історичну інфраструктуру нафтогазовидобувної галузі регіону, активізувати рекреаційну та туристичну діяльність в постпромислових селах, розвинути напрямок промислового туризму на Прикарпатті, що також сприятиме розвантаженню надмірно розвинених великих туристичних центрів.

Сформовано певні вимоги та принципи функціонально-просторового переосвоєння колишніх промислових територій нафтогазовидобувної галузі з пристосуванням їх під туристично-рекреаційну функцію: обумовленості функціональних змін, естетизації, екологізації, соціально-економічні, підпорядкованості архітектури ландшафтним характеристикам середовища, візуальної цілісності художньо-архітектурного образу історично сформованого промислового поселення.

Література:

1. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем: монографія / М.М. Габрель ; НАН України, Інститут регіональних досліджень. - К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. - 400 с.: іл.
2. Габрель М.М. Морфологічні зміни промислових територій Львова / Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник / Відповід. ред. М.М. Осетрін. - К.: КНУБА, 2014. - Вип. 57. - С. 99-109.
3. Габрель М.М. Архітектурно-ландшафтний аспект переосвоєння та використання колгоспної спадщини регіону / Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник / Відповід. ред. М.М. Осетрін. - К.: КНУБА, 2014. - Вип. 51. - С. 36-50.
4. Прибега Л.В. Історичне середовище як пам'яткоохоронна категорія / Українська академія мистецтва. Дослідницькі і науково-методичні праці. Вип. 11. - К., 2004. - С.177-185.

5. Скрипин Т.В. Рекреаційні споруди та комплекси. Принципи та методи архітектурно-розпланувальної організації: Навчальний посібник. - Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. - 165 с.
6. Бейдик О.О., Новікова В.І. Індустріальна спадщина: Світовий та національний вимір // Індустріальна спадщина в культурі і ландшафті: Матер. III Міжнар. наук. конф. (м. Кривий Ріг: 1-4 жовт. 2008 р.): у 2 ч. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. - Ч. 1. - С.24-29.
7. Бірюк С.П. Методичні особливості реконструкції промислових територій в історичних містах / С.П. Бірюк, А.М. Плешкановська // Містобудування та територіальне планування: зб. наук. праць. - К.: КНУБА, 2005. - Вип. 20. - С. 26-34.
8. Ярош Д.Г. Особливості трактування пам'ятки архітектури, як об'єкта музеєфікації / Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник / Відповід. ред. М.М. Осетрін. - К.: КНУБА, 2014. - Вип. 51. - С.723-730.
9. Гузійчук І.О., Темех І.Т. Становлення промислового видобування нафти на Прикарпатті як передумова створення Музею нафтопромислів Галичини // Нафтогазова галузь України. Науково-виробничий ж-л, №6. - К., 2013. - С.44-46.
10. Тямін М.Ю. Наукові засади організації парків-музеїв індустріальної культури (скансенів) / Центр пам'яткознавства. Вип. 21. - К., 2012. — С.19-31.
11. Горб К.М. Індустріальна спадщина в системі національної спадщини держави // Індустріальна спадщина в культурі і ландшафті: Матер. III Міжнар. наук. конфер. (м. Кривий Ріг, 1-4 жовтня 2008 р.): у 2 ч. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. - Ч.1.- С.11-17.
12. Ієвлева В.П. Методичні рекомендації щодо музеєфікації нерухомих пам'яток науки і техніки (проект) // Індустріальна спадщина в культурі і ландшафті: Матеріали III Міжнародної наукової конференції (м. Кривий Ріг: 1–4 жовтня 2008 р.) : у 2 ч. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. - Ч. 1. - С. 29-39.
13. Константинов В.О. Збереження пам'яток виробничої архітектури / Центр пам'яткознавства. Вип. 6. - К.: 2004. - С. 21-47.
14. Гріффін Л. О., Константинов В.О. Досвід збереження та музеєфікації індустріальної спадщини на прикладі країн Європи // Матеріали 4-ї Всеукраїнської наукової конференції “Актуальні питання історії техніки”. - К., 2005. - С. 46-51.
15. Данилко Н.Я. Критерії оцінки природного середовища для розвитку рекреаційних територій приміської зони / Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. Збірник / Головн. ред. М.М. Осетрін. - КНУБА, 2017. - Вип. 64. - С. 63-68

Скрипин Т.В., Скрипин Д.Т.В.,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

**ФУНКЦИОНАЛЬНО-ПРОСТРАНСТВЕННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ
БЫВШИХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ ГОРНЫХ РАЙОНОВ
ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ**

В статье осуществлен архитектурно-пространственный анализ бывших промышленных территорий нефтегазодобывающих комплексов горных районов Ивано-Франковской области, обоснованно требования их функционально-пространственных изменений с возможностью приспособления под туристически-рекреационную функцию, сохранения объектов индустриального наследия и развития промышленного туризма в регионе.

Ключевые слова: бывшие промышленные территории, индустриальное наследие, промышленный туризм, нефтегазовые комплексы, исторические промышленные поселения.

Skrypyn T. V., Skrypyn D-T. V.,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

**FUNCTIONAL-SPATIAL REDEVELOPMENT OF POST-INDUSTRIAL
TERRITORIES OF MOUNTAINS DISTRICTS IN
IVANO-FRANKIVSK REGION**

This article represents architectural and spatial analysis of the former industrial areas of the oil and gas extractive complexes of the mountain region of Ivano-Frankivsk's oblast. It also substantiated the requirements of their functional-spatial redevelopment with the possibility of adaptation of tourist and recreational function, preservation of the objects of industrial heritage and the development of industrial tourism in the region.

Keywords: postindustrial territories, industrial heritage, industrial tourism, oil and gas complexes, historical industrial settlements.